І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюз: 435-8740
— Тел. в Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5837

РІК LXXII. Ч. 178. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, СУБОТА, 25-го ВЕРЕСНЯ (SEPTEMBER) 1965 No. 178. VOL. LXXII.

ОСТАННІ ВІСТІ

П'ятниця, 24 вересня 1965 р.

В АМЕРИЦІ

СЕНАТ 23 ВЕРЕСНЯ ЗМЕНШИВ ВИДАТКИ НА ДОПОМОГУ ЗАКОРДОНОВІ НА $50 МІЛЬЙОНІВ і схвалив на цю ціль суму у висоті $2,143,000,000, що є на $142,000,000 менша від тієї, яку схвалила Палата Репрезентантів. Тепер спільна конференція, складена зі сенаторів і конґресменів, має знайти компроміс між обидвома законопроєктами та схвалити один текст цього проєкту, який підпише Президент. Сенат також припинив допомогу Єгиптові та Індонезії, хіба що Президент вирішить, що допомога цим обидвом державам є конечна і в цьому фінансовому році, який почався 1-го липня. „За" голосували 59 сенаторів, „проти" був 21 сенатор. Більшість відкинула поправки сенаторів Вейна Морса з Ореґону і Аллена Еллендера, які пропонували ще більше зменшити видатки на допомогу закордонові.

З УРЯДОВИХ КОЛ ЗАЯВЛЯЮТЬ, ЩО ПРЕЗИДЕНТ ДЖАНСОН НЕ ДОЗВОЛИТЬ ЗБІЛЬШИТИ ВІДСОТКИ ВІД ПОЗИЧОК, бо це спричинило б сповільнення економіки внаслідок подорожчання кредитів. Високий урядовець заявив, що Президент виступив би так гостро проти збільшення відсотків, як це зробив був покійний президент Кеннеді проти власників сталеварень, які плянували збільшити ціну на сталь. Джансон не буде толерувати нічого, що могло б сповільнити економіку ЗДА. У Вашинґтоні говориться, що „чого бажає Джансон, то це здійснюється".

ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТНІ ДО $1.75 за одну годину праці цього року не буде схвалений в Конґресі, бо він застряг в Палатній Комісії Правил, яка не хоче його переслати під обради повної Палати. До Палати він міг би дістатися аж 11-го жовтня, але спікер Палати Джан МекКормек заявив, що не має в пляні це зробити. Пізніше Палата, згідно з реґуляміном, могла б займатися цим проєктом четвертого понеділка в місяці, це значить 25-го жовтня, але до того часу Конґрес може припинити працю.

ПАЛАТА РЕПРЕЗЕНТАНТІВ ПРИЙНЯЛА ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО ПОСТАЧАННЯ ВОДИ ПІВНІЧНО-СХІДНІМ СТЕЙТАМ. Згідно з цим проєктом армійські інженери мають зайнятися розбудовою водотягів в цих стейтах, а фонди мають іти з $1,900,000,000, які Конґрес призначив на контролю рік та на розбудову портів. Цей законопроєкт має ще затвердити Сенат. Спочатку деякі стейти були проти того, щоб армійські інженери займалися цим проєктом, бо боялися, що вони пошкодять водним плянам стейтів. Цей закон плянує контролювати ріки й порти, і його поширили ще і на розбудову водотягів у східніх стейтах, де не вистачає води.

НЕ ЇСТИ НАЗБИРАНИХ В ЛІСАХ АБО В САДАХ ГРИБІВ, — перестерігають Уряди Здоров'я в стейтах Ню Йорку і Ню Джерзі. Досі від спожитих грибів вмерли дві особи, хоч були в шпиталі в Ню Йорку. Занедужали 11 осіб. Представник Уряду Здоров'я сказав: „Легко є забезпечитися проти диких грибів — не треба їх їсти". Лікарі твердять, що немає жадного ліку проти отруйних грибів. Померли в Ню Йорку 59-річна Емма Волтер і 61-річний її чоловік Алфред. Занедужали від грибів особи в Доверi, Савт Рівері, Парсіпені і Гарфілді — всі ці мсцевості в Ню Джерзі.

У СВІТІ

ІНДІЙСЬКИЙ АМБАСАДОР У МОСКВІ Т. Н. Кауль повідомив совєтський уряд, що індійський прем'єр Ляль Багадур Шастрі прийняв запрошення Алексєя Косиґіна прибути до Москви і стрінутися там — або в будь-якому іншому совєтському місті — з пакістанським президентом Аюбом Ханом для наради у справі поладнання індійсько-пакістанського спору. Однак названий пакістанський президент, хоч у принципі також погоджується зустріти індійського прем'єра „в кожному часі і місці", заявив, що „покищо справа лежить в руках Ради Безпеки Об'єднаних Націй".

НА ІНДІЙСЬКО-ПАКІСТАНСЬКОМУ ФРОНТІ запанувала тиша. Реґулярні війська обох сторін здисципліновано зберігають спокій згідно з приписами воєнного перемир'я. Однак державні мужі та пресово-пропаґандивні апарати обох держав продовжують взаємні обвинувачення. Зокрема індійська преса обурена на налет пакістанських бомбовиків на місто Амрітсар в кілька годин після проголошення перемир'я, при чому буцім-то згинуло 50 цивільних осіб. Пакістан заперечує тій вістці. Індія закидає Пакістанові, що той продовжує перекидати до Кашміру „інфільтраторів" та заповідає військово-поліційну акцію проти саботажистів.

ГРЕЦЬКИЙ КОРОЛЬ КОНСТАНТИН ДОРУЧИВ МІСІЮ складення нового уряду знову колишньому віцепрем'єрові Стефанові Стефанопульосові. В минулому місяці Стефанопульос не зумів дістати для себе більшости в парляменті, де лідер партії Центральної Унії, кол. прем'єр Георґ Папандреу рішуче противився кожній іншій розв'язці урядової кризи, як тільки покликання його, Папандреу, назад до влади або розв'язання парляменту й розписання нових виборів. Король рішуче відкинув ці обидві можливості. В міжчасі ситуація покращала, бо багато членів партії Папандреу рішила підтримати нового прем'єра, щоб закінчити тримісячну кризу. Папандреу погрожує вуличними заворушеннями. Тоді прийшла б до голосу армія.

МОСКОВСЬКА „ПРАВДА" ПРИНЕСЛА довгу „дискусійну" статтю на тему потреби покращання совєтського судочинства. У тій статті пропонується завести, замість дотеперішніх двох „громадських" асистентів, чи пак асесорів судді — 7-9 громадян, які подавали б свою опінію суддеві. Насправді — це було б наслідування західніх судів присяжних.

НА ВОЄННОМУ ФРОНТІ В ПІВДЕННОМУ В'ЄТНАМІ „ЗНИКЛА" північно-в'єтнамська реґулярна 325-та піхотна дивізія. Вона становила була стрижень партизанських операцій в періоді „монсуну" (весняно-літніх дощів). Американська розвідка гадає, що ту дивізію уряд Північного В'єтнаму відтягнув на терен Ляосу або Камбоджи.

„ЛІТЕРАТУРНАЯ ГАЗЄТА" ПРИЗНАЛА, що таврований Хрущовим і іншими совєтськими „доґматистами" письменник Євґеній Євтушенко своєю мовою „знаходить відгук в серцях читачів", але водночас закидає йому „старий євтушенковий гріх поверховности". Євтушенко, вважають деякі західні газети, став наче символом змагання підсовєтських письменників до більшої свободи вислову.

Президент Джансон висилає астронавта Ґленна в подорож доброї волі

Вашингтон. — Астронавт Джан Ґленн виїжджає у вівторок 28-го вересня в подорож доброї волі по Европі. В четвер 28-го вересня астронавт Ґленн із дружиною відвідав Президента в Білому Домі, де Президент обговорив програму цієї подорожі. Донедавна Уряд ЗДА був тієї думки, що астронавти мають виконувати свою ролю в космові, але тепер прийшов до переконання, що герої Космосу можуть виконувати важливу інформаційну працю в чужих країнах. І так астронавти Джеміні — Ґордон Купер і Чарлз Конрад поїхали в подорож доброї волі до Греції та Туреччини і до кількох африканських держав, в яких Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація утримує свої наземні контрольні стації. З поінформованих джерел заявляють, що інші астронавти полетять в подорож доброї волі до держав на Далекому Сході і до Латинської Америки. Ґленн технічно вже не є астронавтом в активній службі, бо він минулого року виступив був із активної служби, коли старався про кандидатуру на сенатора із стейту Огайо. Він не міг кандидувати, бо був поранився під час упадку у своїй лазничці. Але він і надалі співпрацює з Крайовою Аеронавтичною Адміністрацією і є її дорадником, мешкаючи в колонії астронавтів уҐюстоні в Тексасі. Це його становище уповажнює Ґленна до того, що він може з успіхом репрезентувати американську космічну програму в чужих заприязнених державах.

В-во. оо. Василіян в Римі опублікувало третю книжку „Діянь і постанов" Другого Ватиканського Собору

Рим. — У Видавництві оо. Василіян, в серії „Українська Духовна Бібіотека", появилася під назвою „Церква — Східні Церкви — Екуменізм" третя книжка „Діянь і постанов" Другого Ватиканського Собору. Охоплює вона головним чином справи і декрети Третьої Сесії цього Собору, що відбулася в днях 14 вересня до 21 листопада 1964 року. На зміст цієї понад 210-сторінкової книжки склалися, крім огляду діянь Третьої Сесії, ще подані українською мовою повні тексти промов Папи Павла VI, виголошених на відкриття і на закриття цієї сесії, як також переклади на українську мову прийнятих в цей час Другим Ватиканським Собором декретів — Доґматичної Конституції про Церкву і декретів „Про Східні Католицькі Церкви" та „Про Екуменізм". Довершив перекладу усіх цих документів на українську мову із латинських текстів один з українських Отців Собору — Впр. о. архимандрит Атанасій Г. Великий, ЧСВВ. Офіційні тексти супроводяться підтекстовими примітками, що були прийняті під час Третьої Сесії. Видання попереджене передмовами від Видавництва і від перекладача з поясненням деяких латинських термінів, що зустрічаються в текстах. Після цієї третьої книжки має появитися підготована теж о. А. Г. Великим 2-га книжка „Діянь і постанов" II Ватиканського Собору п. н. „Свята Літургія — Засоби повідомляння", яка находиться вже в друку і згодом перша книжка п. н. „Підготовка — Скликання — Започаткування — Закінчення", що тепер готується до друку і появиться в 1965 р.

В київській „Літературній Україні" появився напад на проф. Романа Смаль-Стоцького

Київ. — Орган Спілки Письменників України „Літературна Україна" надрукував у числі з 3 вересня ц. р. довшу пашквільну статтю п. н. „Життєпис „поміркованого расиста" і з підзаголовком „З паноптикуму скажених". В статті, сповненій усякими фальшивими даними і перекрученнями „розглядається" діяльність відомого українського еміґраційного наукового і громадського діяча, президента НТШ і голови КПШ, проф. Романа Смаль - Стоцького, як нібито „лідера правого крила українських буржуазних націоналістів у ЗДА". Як виходить із змісту статті, приводом до її написання і надрукування був цикл статтей проф. Смаль - Стоцького про совєтську „термінологію", друкованих з початком цього року на сторінках „Свободи", що її декілька разів згадується також в цій пашквільній статті. Під пашквілем „Літературної України" підписано якогось Івана Гришина - Грищука із міста Вижниця, Чернівецької области, того самого, що в цьому ж часописі виступив був в числі з 27 квітня ц. р. із погромницькою статтею про ред Богдана Кравцева.

В п'ятницю почалася в Ню Йорку реєстрація виборців

Ню Йорк. — В п'ятницю 24 вересня ц. р. почалася в Ню Йорку реєстрація тих постійних мешканців міста, які ще досі не голосували у ньому. Вона буде продовжуватися також в суботу 25 вересня та тиждень пізніше в четвер 30 вересня, в п'ятницю 1 жовтня і в суботу 2 жовтня ц. р. Реєструватися до виборів слід у визначених для цього льокалях, звичайно у льокалях виборчих, які знаходяться по всьому місті. Ці льокалі будуть у днях реєстрації позначені відповідними таблицями так, що про їх приміщення кожний легко може довідатися. Реєстраційні льокалі відкриті від години 5:30 по полудні до 10:30 ночі. Тільки в суботи вони відкриті від 7:30 ранку до 10:30 ночі.

До реєстрації треба предявити громадянський, натуралізаційний цертифікат та посвідку закінчення в Америці середньої школи (гайскул) чи університету. Хто не закінчив освіти в Америці, повинен піддатися короткому, одномінутовому іспитові (тестові) в сусідній школі, куди його спрямують урядовці, які переводять реєстрацію. Для осіб, які вміють читати та писати по-англійськи, цей тест є звичайною формальністю.

Є обов'язком кожного громадянина зареєструватися та згодом брати участь у голосуванні, бо це є найважливіший громадянський обов'язок члена вільної спільноти. Особливо важливою є реєстрація для українців-мешканців міста Ню Йорку, які в цім році, вперше від довгого часу матимуть змогу віддати свій голос на свого кандидата на стейтового конґресмена, яким є адвокат Володимир Стек.

ҐОЛДБЕРҐ ПЕРЕСТЕРІГАЄ СВІТ ПРОТИ ЗАГРОЗИ ЗБОКУ ПЕЙПІНҐУ — БОРОНИТЬ ПОЛІТИКУ ЗДА У В'ЄТНАМІ

Артур Ґолдберґ (перший зліва), амбасадор ЗДА до Об'єднаних Націй, відбув під час дебат над справою індійсько-пакістанського конфлікту свою першу зустріч з міністром закордонних справ СССР Андреєм Ґромиком (перший з правого боку). Посередині — совєтський амбасадор до ЗДА Анатолій Добринін.

Об'єднані Нації. — Новий амбасадор ЗДА в Об'єднаних Націях, Артур Ґолдберґ, розпочинаючи в Генеральній Асамблеї ОН генеральну дебату, гостро наврував Комуністичний Китай, як ту державу, яка хоче силою і насильством змінити існуючий порядок світу. Ґолдберґ ствердив, що китайські комуністи вибрали собі Південний В'єтнам на пробний камінь цієї своєї насильницької ґльобальної політики і тому З'єднані Держави були примушені протиставитися цьому комуно-китайському зусиллю задля волі і добра цілого світу. Америка — пригадав Ґолдберґ — не має у відношенні до В'єтнаму ніяких територіяльних ані господарських інтересів і готова в кожній хвилині відкликати відтіль свої війська, як тільки комуністи припинять свою аґресію та дозволять південно-в'єтнамському народові свобідно виявити свою волю. З'єднані Держави — казав він — звертаються за допомогою до Об'єднаних Націй і їх генерального секретаря у справі мирових переговорів, які закінчили б війну у В'єтнамі. З'єднані Держави висловлюють надію, що Об'єднаним Націям вдасться переконати Пейпінґ і Ганой, щоб вони просто залишили своїх сусідів в спокої. Однак коли б Америка не була протиставилася енерґійно комуно-китайській змові, затіяній на терені Південного В'єтнаму задля заволодіння тією країною, то наслідки були б „якнайбільш катастрофальні для цілого світу". Американський амбасадор ствердив при цьому, що найкращий шлях до заведення миру між народами — це дати кожному з них право самовизначення і не противитися народній волі. Ґолдберґ торкнувся теж справи міжнародного роззброєння та натякнув на новий американський плян, за яким усі атомові держави погодилися би передати певну частину нуклеарного матеріялу для мирних цілей та частину своєї атомової зброї знищити. Ґолдберґ заявив також, що Америка погодилась би „тільки на мінімальну контрольну інспекцію", потрібну для заґарантування непорушности договору про заборону взагалі всіх ядрових експериментів, також під землею. Він звернув увагу, що трудно говорити про повне атомове роззброєння тоді, коли не-атомовим державам треба ґарантувати безпеку проти „атомового шантажу" збоку деяких атомових країн. Ґолдберґ заторкнув також проблему так званих мирових місій Об'єднаних Націй, покликування їх та фінансування. Він знову звернувся з закликом до держав, які завинили великі грошові суми до каси Об'єднаних Націй, щоб вони самі зробили „великодушні вплати" туди. — За найпершими коментарями — промова Ґолдберґа знайшла дуже корисні відгуки серед членських держав Об'єднаних Націй. Совєтський міністер закордонних справ Андрей Громико заповів свій виступ на п'ятницю 24 вересня і він напевне відповість на різні заторкнені Ґолдберґом справи. Маючи на увазі „традиційну" совєтську пропаґандивну тактику, можна сподіватися — заповідають газети — що Громико знову накинеться на ЗДА за їх „аґресію" у В'єтнамі та в Домініканській Республіці.

У Південному В'єтнамі знайдено підпільний арсенал зброї

Сайґон. — Тисячі американських, південно-в'єтнамських, австралійських і новозеландських вояків, продовжуючи в минулий четвер 12-денний похід проти комуністичних партизанів за 40 миль на північ від Сайґону, знайшли підземний ворожий арсенал, а в ньому багато нової совєтської зброї, кілька тисяч гранат, торпед і 500 фунтів динаміту. В іншому місці, але в тому самому районі, знайдено підземну „китайську аптику" і цілий шпиталь на 200 ліжок, а багато дальше на північ, в околиці бази Дананґу, знайдено підпільний склад харчів, а в ньому стільки рижу, що можна було б прохарчувати ним цілий курінь впродовж одного місяця. Велика сіть підземних тунелів і бункрів в отій партизанській фортеці за 40 миль на північ від Сайґону вказувала на первісний замір боронити ту позицію, однак американське бомбардування того району було таке важке, що партизани всі ті підземні влаштування покинули і втекли. Все ж, в тому поході вбито 40 партизанів. З свого боку партизани наскочили й зайняли три військові станиці на південь від Сайґону, — щойно наспіла американська відсіч відбила назад від комуністів ті станиці. Радіо з північно - в'єтнамської столиці повідомило, що в минулий четвер в боях біля Ан Хе „винищено" понад 200 американців і збито дев'ять американських літаків. З американського боку спростовано, що згинуло в тій битві 20 американців і 60 було ранених та втрачено чотири гелікоптери.

УКРАЇНЦІ У ВІЛЬНІМ СВІТІ

ПАПА ПАВЛО VI ПРИЙНЯВ НА АВДІЄНЦІЇ АРХИЄПИСКОПА ІВАНА БУЧКА

Рим. — Архиєпископ Іван Бучко, вернувшися з поїздки по Бельгії, був на півгодинній авдієнції в Папи Павла VI, який прийняв архипастиря українських скитальців у своїй літній резиденції в Кастельґандольфо. Папа цікавився життям українців у західньоевропейських країнах, розпитував про вістки з України. Благословляючи українського Владику, Папа сказав, що молиться за український народ, співчуває його теперішній недолі і закликає до непохитного довір'я у Боже Провидіння, що оберне горе на радість. Прощаючись з архиєпископом Іваном, Папа обіцяв відслужити Службу Божу за Божу поміч для українського Владики.

ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА НА МОГИЛІ ПРОФ. А. В. КОТОВИЧА

В неділю, 12 вересня ц. р., після архиєрейської Служби Божої, Вл. Архиєпископ Мстислав посвятив хрест-пам'ятник, що його поставлено на могилі покійного проф. Анатолія Котовича, колишнього директора Архіву-Бібліотеки Української Православної Церкви в ЗДА. Сослужив Владиці прот. С. Щадинський, співав у повному складі місцевий хор. В цей день над могилою Покійного зібралася велика громада його друзів і приятелів.

УКРАЇНЦІ В КОНЦЕРТІ БРАТСЬКОГО КОНҐРЕСУ У ВАШИНҐТОНІ

Вашинґтон. — В найближчу неділю 26 вересня ц.р. у Вашинґтоні, в готелі Статлер, відбудеться великий концерт, силами братських організацій, з нагоди конвенції Крайового Братського Конґресу Америки й Канади, в якому братиме участь, спонзорована Українським Народним Союзом, танкова група ОДУМ з Філядельфії, під проводом Віктора Литвиненка. Організатори сподіваються на концерті численної української публіки з Вашинґтону і сусіднього Балтимору. Вступ на концерт вільний. Після концерту відбудеться окружна нарада Відділів УНСоюзу місцевої округи. Початок концерту о год. 2 по пол. Початок союзової наради о год. 5 по полудні.

УКРАЇНСЬКИЙ ВИСТУП НА ІНДІЙСЬКОМУ СВЯТІ

Лондон, Британія. — Лондонський танцювальний ансамбль „Лиман" був запрошений дати свій виступ на святі незалежности Індії, в Залі Магатми Ґанді, в суботу, 14-го серпня ц. р. Головну промову виголосив високий комісар для Індії д-р Дж. Н. Меґта. У програмі взяла теж участь індійська танцювальна група, яка нещодавно здобула нагороду в Единбурзі. „Лиман" виконав чотири танки. В концерті виступив ряд визначних солістів із характеристичними індійськими мелодіями та інструментами. Після концерту відбулася спільна вечеря для учасників і гостей. Проф. В. Шаян провів довшу дискусію про індійські питання з провідними представниками індійського студентства на цьому терені.

НОВА КНИЖКА О. МИТР. ВАС. ЛАБИ

Рим. — „Священичі духовні вправи" — так зветься нова книжка о. митрата Василя Лаби, що цими днями вийшла з друку в Римі. Книжка, гарно оформлена й видана, появилась у серії аскетичних видань українського наукового осередку в Римі, що його створив і що ним керує кардинал Йосиф Сліпий.

Нове видання, яке має 159 сторінок, дає текст, трохи доповнений, духовних вправ, що їх о. митрат Лаба дав минулого року у Ст. Альберті священикам Едмонтонської єпархії.

НА НАШІЙ, НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ

(Що пишуть комуністичні газети в Україні)

НА ОКОЛИЦІ ЛЬВОВА

В одному з мальовничих куточків Шевченківського гаю, що на околиці Львова, стоїть дерев'яна церковця рідкісної краси. Її перевезли з села Кривки (Львівщина) і охороняють, як пам'ятник народної архітектури. Це — перший експонат майбутнього етнографічного музею, що його створять на території гаю — першого в Україні. Над проєктом музею працює львівський архітект Я. Новаківський.

Музейне містечко, — як подає „Радянська Україна" з 9 вересня, — що займатиме сто гектарів, буде місцем, на яке зберуть численні пам'ятники народної архітектури. Разом із старовинними будинками сюди привезуть меблі, посуд, предмети господарського вжитку. Їх згрупують за етнічними ознаками.

На території музею буде підвісна колія, що зв'яже пагорби.

УВЕЧЕРІ В КРЕМЕНЧУЗІ

Кременчук. Вечір. Молоде подружжя повертається додому. Раптом на них нападають п'ятеро розбишак, без жадних причин б'ють, колять ножами.

У цей же вечір злочинці напали ще на двох людей, і лише після цього їх затримала міліція.

У них були знайдені кастет і два ножі.

І. Бондаренко, заступник міністра охорони громадського порядку УССР, який пише про це, каже, що в Київській, Тернопільській та Чернігівській областях повно таких матеріялів, спрямованих в цьому році міліцією в „товариські суди". (Із часопису „Рабочая Газета" 8 вересня).

„СОНЯШНА СИЛА В ДУШІ ЛЮДЕЙ"

Майже 140 років тому, — пише кореспондент „Рабочої Газети" з 9 вересня, — коли Ялта була селом, на її околиці побудували ґуральню. Сюди прийшли і перші російські винороби А. Сербуленко, І. Андрущенко та інші. (як бачимо, це були українці. — Ред.).

Тепер у Ялті зробили п'ятигектарну підземну пивницю, де зберігають десятки мільйонів літрів різного вина. Найцінніша реліквія — 300.000 пляшок! — різні вина минулих віків. Є вино з часів, коли ще жив Тарас Шевченко.

АДРЕСА НЕДОЛІ: СИБІР

Гурт творчої молоді Києва — студенти консерваторії, інституту театрального мистецтва та музичної школи під час літніх вакацій побували в Сибіру. Вони виступали в Новосибірському, Красноярську та в Омську.

Кореспондент „Культури і Життя" Г. Мірошник, який їздив разом із студентами-артистами, вмістив нарис п. н. „Адреса щастя — Сибір", в якому між іншим пише: „І ще ось приємне: в Сибіру багато шанувальників українського мистецтва." Зокрема слухачі нераз просили „Марічку"...

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. За зміст оголошень Редакція не відповідає.
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25. Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
Передплата: На рік $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. В Джерзі Сіті і закордоном: На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. Для членів УНСоюзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і money orders виставляти на: "Svoboda".
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N.J. 07303

Ще одно перемир'я

Проголошене минулої середи 22 вересня ц. р. воєнне перемир'я на індійсько-пакістанському фронті породило голоси захоплення, як нібито величезний успіх миролюбних заходів Ради Безпеки Об'єднаних Націй і як доказ високого авторитету, що ним втішається ця установа. На жаль, серед отих перших коментарів найменше місця знаходить суть справи: 17-річний, донині невирішений спір між Пакістаном і Індією за прикордонну, переважно мусульманську провінцію Кашмір. Промовчується, що це не перше, а вже третє перемир'я між Індією і Пакістаном, бо воєнні дії виникали з тієї самої причини між цими двома країнами в 1947/48 та в 1946-му роках. З отих минулих років у Кашмірі все ще перебувала нейтральна військова обсерваторська місія Об'єднаних Націй під проводом австралійського генерала, і тепер тільки прийдеться ту місію побільшити.

Ніщо інше не довело в першому тижні серпня цього року до боїв між Індією і Пакістаном, як тільки байдужність, невміліcть чи безсильність Об'єднаних Націй, які навіть не пробували провести в діло свої колишні постанови про потребу вирішити долю Кашміру плебісцитом. Пакістанський президент, погодившися на нове перемир'я, виразно загрозив, що коли й тепер Об'єднані Нації цієї справи не вирішать, то Пакістан виступить з тієї установи. Індія й Пакістан погодилися знову на перемир'я, бо ні одна з цих країн не має просто фізичних засобів довго воювати: вже впродовж отих перших воєнних тижнів знищено значний відсоток їхніх танків і літаків. Якби держави-члени ОН строго додержувалися заборони вивозу до Індії й Пакістану зброї і не давали їм ніякої економічної допомоги — ці країни швидко стали б над берегом повного банкротства.

Безумовно, треба радіти, що припинилось оте безглузде взаємовинищування індійців і пакістанців, яке одину користь і радість давало комуністичному Китаєві. Здоровий глузд і політичний розум перемогли б, якби великі втрати в людях і майні, що їх Індія і Пакістан зазнали в останніх шістьох тижнях, змусили їх бути примирливішими в ділових розмовах на тему Кашміру. Історичний досвід повчає, що перемир'я, які не розв'язує проблем, які не гарантує миру. Маємо тепер перемир'я в Кореї, перемир'я між „приватною" комуністичною армією Патет Ляо і урядом Сувании Фуми в Лаосі, маємо перемир'я в Домініканській Республіці, маємо неписане тихе перемир'я на берлінському фронті і формально все ще існує „нейтральна" військова комісія Об'єднаних Націй у В'єтнамі, створена після Женевської конференції 1954 року, маємо перемир'я і на Кіпрі. Ахіллєвою п'ятою цього нового пакістансько-індійського перемир'я є промовчання, як довго властиво воно має тривати і коли воно має перейти в мир. Ахіллєвою п'ятою Об'єднаних Націй є те, що вони обмежуються деклямаціями про мир, але — не маючи змоги збудувати його на тривкій базі розв'язання проблем, воліють щораз нове — короткотривале перемир'я.

Новий обман

З початком цього тижня совєтські газети, а за ними й західні пресові агенції подали повідомлення, що з 1-го жовтня цього року офіційні „Ведомости Верховного Совета СССР" будуть друкуватися не тільки російською, але й усіма іншими мовами 15 совєтських республік, в тому числі й українською. На цьому факті дехто пробує будувати далекосяглі здогади про поширення прав окремих совєтських республік, про визнання за ними більшої „суверенности", як вони її мали досі.

Розрахунки ці досить марні, бо заповіджене з таким розголосом друкування „Ведомостей Верховного Совета СССР" мовами всіх республік не є нічим новим в історії Совєтського Союзу. З часу склення СССР аж до 1960 року ці „Ведомости" друковано всіма мовами республік, але це ніколи ні в чому не збільшувало їх прав, навпаки — допомагало їх централізувати під проводом російського народу. Це було звичайною формальністю, і тому ніякої реакції, ані протестів не виникло скасування республіканських мов у цьому офіційному виданні, здійснене за Хрущова, що його деякі навіть українці вважали „другом" українського народу.

Ніяких змін у державно-правному становищі Української ССР ця нова концесія „націоналам" не викличе. Україна, як і інші совєтські республіки, залишатиметься й далі колонією Москви, позбавленою всіх прерогатив незалежної держави. Події й факти останнього часу доводять, що УССР стає все більшою фікцією, і що Москва докладає всіх зусиль, щоб звести у ній навіть всі, навіть і позірні, ознаки „державности".

Прикладів можна наводити безліч. Рада Міністрів, тобто уряд Української ССР, не має сьогодні ні голови, ні міністра закордонних справ, ні керівників багатьох інших ресортів. Голова цієї „Ради Міністрів", що ним був призначений у червні 1963 року Іван Казанець, зник з овиду і замість нього виступає знову ж як перший заступник прем'єра Никифор Кальченко. Пост міністра закордонних справ, що з нього був звільнений у серпні ц. р. Лука Паламарчук, ще й досі не обсаджений, і ніхто ні на Україні, ні в світі не переймається цим фактом.

Показовим прикладом, як розуміє Москва „суверенність" Української ССР, можуть бути останні відвідини голови Ради Міністрів Бірманського Союзу, генерала Не Віна, в Запоріжжі, що про них московські „Известия" й інші совєтські газети подали повідомлення п. н. „Генерал Не Він — гість України". Не зважаючи на те, що ген. Не Він перебував на території Української ССР, під час зустрічі його не було ні голови Верховного Совєту УССР, ні голови Ради Міністрів УССР, ні навіть представника міністерства закордонних справ УССР. Супроводили Не Віна по Запоріжжю заступник голови Президії Верховного Совєту СССР Ю. Палецкіс і заступник міністра закордонних справ СССР — обидва з Москви. Відповідних до урядового становища Не Віна репрезентантів уряду Української ССР не знайшлося.

Така дійсність, і її не змінить факт, що „укази" Верховного Совєту СССР будуть друкуватися відтепер також і українською мовою.

I. Світ

КИТАЙ І ІНДО-ПАКІСТАНСЬКИЙ КОНФЛІКТ

У п'ятницю 17 вересня Китай пред'явив Індії ультиматум, вимагаючи протягом трьох днів зліквідувати 56 військових індійських постів на кордонах цих двох країн у Гімалайських горах. Головною точкою цього спору є прикордонна місцевість у країні Сіккім, що є під протекторатом Індії.

Сіккім лежить на південній стороні головних пасем, що відділюють його від вискокорівні Тибету. Між Сіккімом і Бутаном, що також є протекторатом Індії, знаходиться контрольований китайцями клин з вузькою гірською долиною Чумбі, вздовж якої проходить від давніх часів торговельний шлях.

Ця долина, хоч лежить на висоті 9.500 стіп, досить плодюча. У китайських руках знаходиться її головне місто Чумбі, що колись досить швидко розвивалося, зокрема відті, бо взимі рух уздовж цього шляху майже зовсім припиняється. Обабіч долини і на захід від неї підносяться гірські шпилі на 19-23 тисячі стіп висоти.

Від м. Чумбі до головних шляхів Тибету приблизно 120 миль, а до столиці країни Сіккім - Ганґток всього 25 миль, але найгірші частини шляху. Отже столиця лежить „осторонь головної артерії, вздовж якої можливий для китайців успішний наступ.

З індійських офіційних повідомлень відомо, що китайці стягнули до кордону кілька куренів військ і що в долині є китайські військові бази, звідки можуть бути перекинуті в разі потреби доповнення. Також відомо було про військові пересування в районі гірського містечка Демчок, у високогір'ї Ладаху, що межує з частиною Кашміру, яка є під контролею Індії.

Як згадано вище, китайці вимагали знищити укріплені позиції, що їх Індія побудувала на горах обабіч долини, контролюючи таким чином рух на цім шляху з Тибету до Західного Бенґалу.

Вже кілька місяців тому Пейпінґ вимагав у своїх нотах, щоб індійський уряд негайно відкрив у кількох містах, головне в Калькуті, філії „Китайського банку", закриті три роки тому під час першого зудару між цими двома країнами.

На останній ультиматум Китаю індійський уряд відповів, що військові пости мають залишитися, бо вони гарантують безпеку кордонів.

Можна було передбачати певних воєнних операцій, але годі було припускати поважного зудару, бо найбільш гірські просмики в Гімалаях незабаром стануть непрохідними для масових рухів війська: почнеться зимова пора з глибокими снігами та вітрами.

Правда, китайці підготовили спеціяльні військові частини для операцій в горах, але коли взяти на увагу величезні простори, що їх мав би переходити військовий транспорт з властивого Китаю через Тибет, при повній відсутності залізниць і навіть звичайних шляхів, годі було б вести війну на широку скалю.

Отже, ультиматум Пейпінґу мав виключно політичний характер: використати війну Індії з Пакістаном, щоб посилити свої впливи в Азії, які останнім часом підупали внаслідок крутійської політики Китаю супроти Північного В'єтнаму.

Крім того мала тут також значення безпорадність Китаю супроти Формози, Квімою та інших островів, що вже 14 років блокують китайський порт Амой.

Іншою ціллю китайської політики було поставити Москву у трудне положення, бо коли б вона взяла сторону Індії, то це означало б, що вона виступила проти Китаю, а коли б залишилася невтральною, то загубила б впливи в Азії і можливо в Африці в користь Китаю.

Становище Індії було дуже тяжке: комунікаційна сітка її шляхів розвинена слабо, кількість військ обмежена, а до того ж війна з Пакістаном.

З останніх пресових повідомлень довідуємося, що Індія і Пакістан погодились на перемир'я, а загроза китайсько - індійської війни ніби також минулась, бо Індія як твердить радіо з Пейпінґу, погодилася зліквідувати свої військові станиці на „китайській території". Як буде далі — побачимо.

Дуже важливим у цій справі є ставлення Китаю до світових проблем, яке сильно змінилося за останні кілька років. Ми не маємо можливости в цій статті докладно описати ці зміни, які пов'язані з ментальністю самих китайців, їх інтерпретацією історії, та їх взаєминами з іншими народами. Практика ігнорації, ізоляція від світу, переконання у своїй культурній вищості — все це в минулому. Китайська комуністична верхівка захоплена новою „вірою" в марксизм - ленінізм, рішуче порвала всі зв'язки з конфуціянізмом, батьки - родина в Китаї перестала бути авторитетом для молодого покоління внаслідок 15-літньої впертої і послідовної пропаганди, хоч фактично занепад старих традицій розпочався ще в 1920-их роках. Свого часу Чіянґ Кайшек пробував їх відродити в „Русі Нового Життя", але той рух не знайшов сприятливого ґрунту серед провідних верств.

Комуністичний Китай потребує зовнішніх успіхів, щоб здобути авторитет серед народів Азії та Африки, які не мають своєї авторитетної інтелігенції. Китай хочуть захопити під свій вплив усіх тих осіб, що стали на чолі нових держав.

Індія з цього погляду є ворогом для китайців, бо вона має кадри інтелігенції, і комуністичні ідеї, не зважаючи на перелюдненість, напівголодне існування населення, залишки каст, не знаходять там відповідного ґрунту. Але, як ми писали недавно, апатія, глибокі впливи брамінізму з його нехіттю до минулого, навіть сучасного, пасивність, бо життя — в майбутньому, почуття приреченості в народі гальмують розвиток.

Ярослав Курдидик

ЗМАГАННЯ В КОСМОСІ

Коли большевики випустили у космос свого першого сателіта, а незабаром після того ЗДА довершили такого самого досягнення, мало-хто припускав, що найближчі десять років пройдуть під знаком змагання між СССР і ЗДА, кому першому вдасться поставити космічні простори на послуги власної бойової стратегії. Сьогодні вже про це пишеться не лише у фахових журналах, але навіть і в загальній пресі, як про щось звичайне і самозрозуміле. Американці, як і большевики випустили вже цілий ряд сателітів із найпрецизнішими фотокамерами, які інформують докладно про все те, що діється на території противника. Тож на розвідчий літак Ю-2, що його вдалося збити большевикам над совєтською територією, дивляться нині, як на технічний осяг далекого минулого.

Коли президент Джонсон доручив фахівцям американського бойового летунства збудувати обслуговувану людьми космічну лябораторію, у ЗДА і в запризнених з ними країнах не приділено тому особливої уваги. Пояснювати це треба, мабуть, тим, що світ стояв ще тоді під великим враженням польоту „Джеміні 5", який перебув у космосі повних 8 днів, а також тим, що будову такої космічної лябораторії уважали в західньому світі за дальший розвиток ракетобудівництва, в якому ЗДА намагаються надолужити деяке відставання від совєтів у посмності ракет та в силі їх поштовху.

Однак, не так спокійно зареагували на це доручення американського Президента в Москві і в країнах - сателітах. Совєтська преса відразу залементувала, мовляв, ЗДА намагаються скапіталізувати всі свої дотепершні наукові осяги в опануванні космосу, щоб використати їх для мілітарних цілей.

Пропозицію президента Джонсона провести спільними американсько - совєтськими силами лет космонавтів на Місяць, комуністична преса назвала лицемірною, при допомозі якої ЗДА хочуть розкрити совєтські наукові таємниці. Один із найближчих дорадників головнокомандувача совєтських ракетних сил генерал Н. Глазунов заявив, що головним змаганням ЗДА є тепер добитися можливости перенести атомову бомбу в космічні простори, щоб звідтіля погрожувати кожній державі, яка поважилася б поставити їм спротив. Це означало б — продовжував згаданий генерал — повну американську гегемонію".

У зв'язку з цим виступом большевицького фахівця можна сказати, що правда про космічну лябораторію лежить „посередині", або ще краще — „навпідорозі".

Ракетні фахівці на Заході твердять не без слушности, що після запущення перших сателітів уже можна було передбачати, що космічний простір стане тереном модерної озброєння ревалізуючих сторін. Вони заявляють, що большевики були першими, які, маючи на меті використати космос для терроризування Заходу, плянували будову „космічних платформ".

Большевики переводили й переводять усі свої досліди з ракетами в найбільшій засекреченості, і тому, коли вони погодилися на припинення надземних атомових вибухів та на обмін деякими в тій ділянці відомостями, то, навчені сумним досвідом, ЗДА поставилися із підозрінням і застереженням до цих виявів „доброї волі".

Але большевики перечислилися в одному: вони не припускали, що ЗДА зможуть їх не лише наздогнати, але й випередити в опануванні космосу. Своєю технікою „мініятюризації і прецизности" американці дійшли до того, що їхні ракети, хоч і менші вагою та посмністю, своєю властивістю мають не тільки дорівнюють найбільшим большевицьким, але в останніх двох роках їх значно перевищують.

І це стало головною причиною страху, що напав Москву, після повідомлення про будову американської „літаючої лябораторії", яка хоч і служитиме в першу чергу для астрономів та метерологів, при потребі зможе унешкідливлювати совєтські „шпигунські сателіти".

Найбільше побоювань викликала у большевиків вістка, що американці, після довгих років дослідження випродукували атомову „бомбу - мініятюру". У зв'язку з цим чеська преса твердила, що коли б американцям вдалося сконструювати відповідний „космічний корабель" і вивінувати його такими бомбами, тоді ввесь „демократичний" (читати: комуністичний) світ попав би у залежність від „імперіялістичних" ЗДА.

Як воно буде далі із змаганням у космосі — покаже вже недалеке майбутнє.

...поширилась культура, знання та мистецтво і Китай інтелектуально буде відігравати більшу роль, ніж його колишні володарі, а з тим зростатиме і її вплив на Азію та Африку. Тоді й Індія стане небезпечним конкурентом для Китаю в здобуванні впливів у світі, збагативши світову культуру високими ідеями у філософії і літературі, — все це не дало йому спромоги написати власної історії.

Це — парадокс індійської дійсності. Бо історія пишеться для пізнання минулого і пов'язання з ним сучасного.

Отже, в Гімалаях зустрілися два народи, дві культури, дві протилежні ментальності. Китайці хочуть взяти під свою контролю велетенський людський масив, щоб усунути можливість створення в Індії дійсно демократичної системи правління і гармонійного життя. Цю боротьбу почали заслінені вірою в Маркса - Леніна китайські диктатори.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩЕ ПРО „МАНДРІВКУ В ДАВНЮ УКРАЇНУ"

Я чекав, що хтось з більше покликаних виявнить деякі місця із статті І. Савича „Мандрівка в давню Україну", надрукованої в „Свободі" з 31-го серпня ц. р.

Признаю, поділяю і співчуваю тузі автора за картинами „історичними, фольклорними і взагалі з українською тематикою".

І правдиве нехай буде ствердження осіб, як каже п. І. Савич, що займаються продажем картин у нашій мистецькій галерії в Ню Йорку, про великий попит на картини з історичною, фольклорною і взагалі українською тематикою.

Правдиве, може, твердження п. Савича, що малювати легше природу, як перестудіювати нашу історію, культуру, наші мистецькі видання і пам'ятки по музеях, і на підставі цих студій творити картину.

Ще не все вирахував п. І. Савич, що треба для створення картини, але хай буде.

Загально знано, що Рєпіові студії тридцятий потрібного матеріялу і всього, що пов'язане з картиною „Запорожці пишуть листа до султана", забрали п'ятнадцять років, та ще йому допомагали друзі його в Україні, і Яворницький, з його музеєм у Січеславі був Рєпінові до послуг.

Були такі малярі історичних картин, нам може ближчі в історичному минулому: Брожек — чех і Матейко — поляк. З їхніх біографій можна довідатися, що студії, шукання і т. д. забирали і їм роки та роки.

А тепер, чи може мистець в умовах еміґрації самотужки чи й з помічю намалювати історичну картину, як хотів би п. Савич, кажучи: „Історичні картини великих мистців різних народів відіграли велику виховну ролю, викликаючи „національну гордість". Тут я поставив крапку, а п. Савич дав вислів: „... якої нам бракує". Кому „нам", хай скаже п. Савич. Думаю, що багато зогодиться зі мною, що це неможливо. А неможливого не треба вимагати — хотіти. Щоб, крий Боже, з національної гордости та не став національний сором.

Але коли б хтось і віддався у цих неможливих умовах щось таке створити, як хоче п. Савич, боюсь, що той мистець умер би „по дорозі в казку" з голоду. Що б ви могли такому відчайдухові за те запропонувати?

Усе в свій час і на своєму місці. І як чого немає, так буде.

Не хочу забирати місця цитуванням останніх трьох речень зі статті п. Савича. Але, думаю, не один мистець, та й не мистець, глибоко зідхнув їх читаючи. Жаль йому стало і той свічки, і труду п. Савича, і деяких авторів тих образів, і тих хат, що мають образи „з української тематикою". З пальця не висмокчеш. Не намовляймо на халтуру, її і так уже досить.

Вашингтон В. Сімянцев

З НАШИХ БУДНІВ

ДЕ НАШІ ХЛОПЦІ?..

Влітку цього року одна наша Оселя гостила групу студентської, академічної молоді, яка влаштувала собі на цій оселі коротке вакаційне дозвілля під опікою та проводом одного з оо. Василіян, знаного й заслуженого виховника і провідника молодого покоління. Впродовж чотирьох днів вони робили прогулянки в гори і по озері, розважалися спортовими грами, слухали цікаві гутірки - доповіді та концертові програми на спільних із старшим громадянством товариських вечірках, що кінчилися забавою і танцями.

В одній з гутірок отець-провідник пригадав оце дозвілля до так званих „рекреацій" спудеїв і бурсаків Києво - Могилянської Академії, які відбувалися, як пише літописець, звичайно в травні в околицях Києва і в яких іноді брало участь до 900 спудеїв, укупі з професорами, вихованцями, як теж з представниками старшого громадянства — переважно багатого міщанства і козацтва.

Під час гутірки отець-провідник спитав тих молодих людей, що спільне мали рекреації вихованців Києво-Могилянської Академії з їхнім дозвіллям? — Тоді одна із студенток відповіла:

— Мені важко сказати, що в них було спільне, але зразу кидається у вічі, що їх різнило від нашого дозвілля: в їхніх рекреаціях, як виходить, брали участь самі хлопці, а в наших беруть участь переважно дівчата...

І справді, як кинути було оком по сучасниках — скрізь то кучерявилось, то розвівалися на вітрі повісмами льону фантастичні дівочі фризури, а хлоп'яча стирчала їжачком лише десь-не-де, ніби на закришку, — як говорили в Старому Краю. За моїм скромним підрахунком — на 10 студенток припадав один „академік"... Ця сама студентка — назвімо її Ларисою, — яка так влучно окреслила різницю між колишніми рекреаціями і сучасними, сказала мені опісля:

— Пан Мирон Куропась, по-моєму, неправильно поставив справу, коли своїм статтям у „Свободі" дав був заголовок: „Де наша молодь?" Заголовок повинен був звучати: „Де наші хлопці?" Дівчата, як бачите, усюди активно проявляються, громадському, і в студентському житті, їх повно у проводах академічних клюбів і громад, в управах молодечих організацій... А коли й трапиться така невідрадальна, що в управі клюбу опиниться хлопець, то потім з того вийде лише така халепа, як у Рутгерському університеті.

Двома тижнями пізніше, під час Свята Праці, я зустрів панну Ларису на Союзівці, коли там відкривався традиційний уже Тенісовий Турнір Карпатського Лещетарського Клюбу. Коли ж по голосниках передали, що до турніру зголосило свою участь 80 чоловіків і хлопців, а тільки 9 жінок і дівчат, я спитав панну Ларису, що сиділа поруч на кріселку:

— Де ж наші дівчата?..

Панна Лариса дала мені такий „лук", що донині не можу його забути...

ІКЕР

ЧЕРКАСЬКА ВАТА

У Черкасах, повідомляє 5 вересня кореспондент "Радянської України", збудували фабрику вати. 240 черкасців вчилися як робити вату у... Ленінграді і Серпухові.

Ірена Книш

НА СВІТАНКУ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО РУХУ В ЗДА

60-РІЧЧЯ З ДНЯ ПЕРШОГО ВІЧА УКРАЇНОК У НЮ ЙОРКУ

(6)

Одначе ж, помимо того Народний Комітет поспішить із усякою порадою, а кромі того не відкажеться рівнож від покриття деяких видатків, получених із скликанням загального жіночого віча.

За Народний Комітет
о. Павло Тимкевич, секр.
(„Свобода" 9 III 1905)

До дискусії про жіночу організацію долучився ще один із Брукліну підписаний ініціялами А. Б.:

„Дорогі Сестри!

Єсли чуєте в собі хоч каплю української крови, горніться численно до жіночої організації, яка є конечно для нас потрібна. Час нам, Дорогі Сестри, показати, що і ми не є послідні та що ми сестри в Старім Краю, котрі вже мають свої товариства, довідавшись о нашій організації, могли тішитися, що й тут, на американській Русі, слава українського народу не загибає. Дальше, щоб наші дівчата, як принесли до нас політичної ідеї, не ходили до польського еміґраційного дому якогось там святого Юзефа (як се дістся, теперь), щоби наші дівчата прийти спільно між українські жіночі організації, в порядку вчитися і щось красного поробити... Хоч подібно річчю є також, що в 5 ч. „Свободи" сказано, що до тої організації могли б належати всі без огляду на те, котра походить з Галичини, чи з Угорщини, або й з російської України, і чи то уніятка, чи православна... Після моєї гадки, наша організація повинна бути чисто національною - українська, а не череда жінок з різними поглядами.

ми. Однак на мітинґ, котрий мав би відбутися в Ню Йорку або в Джерзі Сіті, з'їдімся безглядно всі, і там будемо могли обдумати сю справу докладніше. Старайте ж ся, Дорогі Сестри, розпочати се діло в якнайближчім часі. Здоровлю всіх Українок" („Свобода" 2-го III 1905).

На цьому припинилася ця пресова кампанія, що досить жвавою дискусією мала привернути увагу жіноцтва до справи створення своєї власної організації. Ішла підготовка до віча. Це була в той час найбільш популярна форма прилюдних зібрань. Раз-у-раз зустрічаються в пресі оголошення й заклики на віча шкільні, громадські і т. п. Праця ініціяторок жіночого віча була утруднена хоч би тільки тому, що найактивніші з них жили у віддалених місцях і здебільша порозумівались листовно. До провідної групи, в радше ініціятивного комітету ввійшли: Анна Курила, Е. Констанкевич, Емілія Струтинська, В. Стеткевич, Хромовська. Приємно вказують, що найбільш допомагав їм у той ділі Український Народний Союз.

Тим то вже за несповна два місяці „Свобода" з 1 червня великим оголошенням на першій сторінці повідомляла про перше українське жіноче віче в Ню Йорку — в неділю 4го червня о год. 3-ій по полудні в чеській залі ч. 321-323, вул. 73 Іст:

„Сестри! Українки! На віче!

Добро українського жіноцтва, а з тим і цілого українського народу в Америці вимагає спільної нашої наради - віча! Пора показати світові, що й між українками є жінки, які бажають свому народові поступу та не закладують рук від рідного діла.

Як, жіноцтво, таке і нарід, — кажуть мудрі люди; тому ми хочемо для нас свою жіночої організації, яка б несла просвіту й культуру між загал українських жінок.

Ми остали позаду за другими народами! Що мають англійці, чехи, поляки, того не має наша американська Русь! Навіть словаки які малий та бідний нарід, а вони мають свою жіночу організацію, до котрої понаписали много з наших українок.

Тож не пора нам дрімати й чекати, поки нас дру-і розуму не навчать, поки велика часть наших жінок не пропаде по польських та словацьких кошарах — нам пора самим організуватися! Без ріжниці на партійні та релігійні погляди, ми кличемо всіх свідомих українок: Сестри! Хто любить Русь, хто не став ще ні ляшкою, ні словацькою наганячем, — просимо підпирайте наші змагання! Тут не про партії розходиться, тут доля цілої американської Руси!

Наша думка ясна й щира: через свідоме жіноцтво з'єднати цілу Русь до красної культурної роботи — з усіх партій створити одну: партію роботи на полі просвіти, культури, поступу!

Перші кроки трудні — початок тяжкий! Не дай же ж, американська Русе, загинути доброму ділу!

Сестри Українки! По вашим серцям ми кличемо з довір'ям: ставайте під наш прапор! Прибувайте численно на перше віче українських жінок, бо удача або невдача сего почину не від нас, а від вас залежить.

Комітет"

Чи такого роду палкі й сердечні заклики в пресі могли стягнути багато публіки, а головно жіноцтва? Скільки жінок уміло тоді читати й цікавилося пресою? Саме на початку 1900-их років культурніші одиниці підняли думку домагатися українських книжок з американських бібліотеках, але зразу виявилося, що для них нема читачів. „Наші люди такі до читання, як від до карти" або: „жінки, особливо старші, бояться книжки чи газети, як чорт свяченої води" — стверджували тодішні дописувачі „Свободи".

Проф. Н. Полонська-Василенко

Нестор української історичної науки професор д-р Наталя Полонська-Василенко вступила в 1964 році у дев'яте десятиріччя свого життя.

Своє 80-річчя вона відзначила рядом цінних наукових праць, книжок та статтей, із яких на окрему згадку заслуговують:

а) „Україна-Русь і Зах. Европа" 10-13 ст. 2 (англ. мовою).

б) „Історичні підвалини УАПЦ".

в) „Дві концепції України . . ." (україн. мовою, переклад на англ. мову готується).

Проф. Н. Полонська-Василенко

„Ця книжечка „Україна-Русь і Зах. Европа" одержала прихильні рецензії в нашій і чужомовній пресі. Деякі голоси чужомовної преси вже були друковані в українській пресі в Америці і Европі, а тут подаємо ще один з них:

Газета „Телеґраф енд Арґус" з 9 грудня 1904 р., що виходить у місті Брадфорд в Англії рецензії п. з. „Стародавня держава Україна-Русь" про книжку п-і Полонської пише:

„Малу але документальну книжку про Україну-Русь, могутню державу рівну Візантії і Німецькому Цісарству в середніх віках, опублікував Союз Українців у В. Британії.

Книжку написала проф. Наталя Полонська-Василенко, авторитет у справах історії Східньої Европи, яка від 1945 р. живе в Німеччині.

Книжка досліджує зв'язки, які існували поміж Українською державою і Зах. Европою в 10-13 сторіччях. В ній теж є згадка про битву під Стамфорд Бридж і про факт, що старша дочка Гаральда Англійського вийшла замуж за Володимира, снина Великого князя київського. У книжці стверджується, що деякі вчені думають, що вона привезла із собою до Києва англійську культуру й літературні твори. Під час того подружжя багато англійських наємних вояків прийшло до Києва.

Ця невелика книжечка буде цінним посібником для дослідника розвитку евроми на полі політики, культури й релігійного життя".

У всіх рецензіях на цю книжечку її оцінювалось з наукового погляду.

Нам хотілось би тут звернути увагу на ще деякі її вартості.

Ніякий дослідник Київської Русі не зможе пройти мимо книжечки проф. Полонської, і від тепер книжечка буде завжди у списках бібліографії творів і там вона буде фіґурувати як „Україна-Русь", що є немаловажне. Книжечка порушує численні проблеми з історії Київської Русі, з яких кожна може бути темою для окремих дослідів. Професори-дослідники тих часів мають готові теми для дослідів у тій книжці для своїх студентів і повинні бути вдячні авторові книжки за це.

Книжка проф. Полонської ревіндикує для нас Київську Русь. А книжка „Дві концепції . . ." науковими арґументами розбиває леґенду, поширювану російсь. вченими, що російський і український народ були колись одним народом.

Увійшовши у своє 9-те десятиріччя, проф. Полонська не спочила на лаврах. Вона наполегливо працює і має результати своєї праці. Крім кількох статтей з обсягу своєї спеціяльности, які вже появилися в нашій пресі, проф. Полонська закінчила в цьому році „Курс історії України" об'ємом на 1390 сторінок, і він незабаром вийде друком у одному із видавництв у Мюнхені.

Друга її праця п. з. „Запоріжжя ХУІІІ ст. та його спадщина" у двох томах вже друкується у В-ві „Дніпрова Хвиля" у Мюнхені.

Вона матиме такі розділи: Історія Запоріжжя ХУІІІ ст. До історіографії Запоріжжя XvIII століття, історії останніх часів Запоріжжя, До історії повстання на Запоріжжі у 1768. р., Зруйнування Зап. Січі, Маніфест 3 серпня 1775 у світлі тогочасних ідей, Майно запорізької старшини, як джерело для соціяльно-економічного дослідження історії Запоріжжя.

Перший том цього великого твору, що вийде друком у вересні 1965 року, матиме 400 сторінок друку.

Згаданий твір вміщатиме унікальні матеріяли про останній етап боротьби Запорізької Січі за її „вольності", які авторка зібрала на основі важливих джерельних матеріялів, що заховались ще були в архівах до часу, коли вона мала до них доступ. Деякі з тих матеріялів вже були друковані в Україні у 1928-1932 рр. Є підстави побоюватись , що ті архівні матеріяли загинули. Тим ціннішим буде це видання.

Крім згаданих двох капітальних праць проф. Полонська помістила вже у 1965 р. цілий ряд статтей у журналах і наукових збірниках.

Дуже цінною є її стаття „Південна Україна після зруйнування Січі", поміщена у „Наукових Записках УВУ ч. 7", які вийшли друком цього року.

Проф. Полонська має ще в рукописі один том своїх споминів ,які напевно будуть цінним вкладом у нашу мемуаристику, коли появляться друком.

Дивлячись на цю муравлину працю проф. Полонської, на її вислідн, та беручи до уваги факт , що вона бере активну участь у праці УВУ, викладала в цьому році на 2-місячних курсах, сама веде собі свою домашню господарку та й ще до того опікується нашими людьми в домі для старців, — дивуєшся, звідки в цій маленькій постаті жінки у так заавансованому віці береться стільки енергії і витривалости, щоб доконувати таких діл. Залишається тільки побажати їй ще довгих літ та доброго здоров'я, щоб вона й далі могла трудитись на добро української справи.

Теодор Данилів

Про стрічу бойків у Гемілтоні

. . . „Ходили колись бойки,
по горах Карпатах,
Тепер їздять по Канаді
й Сполучених Штатах . . ."

Прийшло довгождане, віршом написане запрошення на „пікнік бойків". М. Тарчанин (автор віршованого запрошення) і І. Сенчишак при допомозі мешканців: Мшанця, Бистрого, Михнізця і Хащова приготовляють стрічу на „Оселі Бойків" недалеко Гамілтону. Але несподівана зміна погоди 5 вересня (зливний дощ) замінив „пікнік" на прийняття в домі УНО у Гамілтоні. Зійшлися бойки та їхні приятелі, дехто приїхав з Дітройту, Боффала і Торонта. Ґазди, а зокрема ґаздині, приготовили прийняття, — було що з'їсти та випити, була навіть бриндзя.

Згадані організатори стрічі привітали приявних та подали свої намагання оживити діяльність Бойківщини — тої, що розложилася довкруги Маґури. О. Бережницький передав привіт і признання малому гуртові, що від років турбується минулим і сучасним півн.-зах. частиною Бойківщини, щиро вітав сеньйора місцевих бойків п. Андрія Барила, який колись був свідком етнографічної експедиції Івана Франка у Мшанці. Починається „дозвілля", ведуться розмови, а понад усе лунає українська пісня, переплітана бойківськими співанками М. Тарчанина та інших.

Ай Маґуро-Маґурочко
Тоє прибита горем,
Що ни в тобі ми співаєм
Ай аж тут за морем.

І якось так зложилося, що рівночасно зі стрічею відзначено 60-річчя побуту Івана Франка в тих околицях, який бере участь у етнографічній експедиції в 1905 році, починаючи її якраз від Мшанця. Продовж двох місяців записувано пісні-оповідання, розшукувано експонати народного мистецтва, а тому металеві вироби з XIX ст.. Отже і Бойківщина мала своїх майстрів, які за словами Івана Франка, відзначалися . . ." технічним вмінням та відчуттям краси".

І приходиться сьогодні пригадати завваги Івана Франка: „Бойківщина не привернула уваги етнографів і музейників. І тому її народне мистецтво не знайшло належного місця і оцінки, а рідкісні експонати опинилися аж у ленінградському музеї.

Цією згадкою хотів би я зацікавити всіх тих, які могли би послужити своїми споминами, експонатами, знимками чи іншими даними з Бойківщини, (маю на увазі околиці між Лютовиськами, Вовче, Головецьке, Мшанець Чорна), звернутися до панів М. Тарчанин, Д. Сенчишак, пані А. Стецькович у Гамілтоні, а вони вже доложать всіх зусиль, щоб це відповідно використати та зберегти.

Не згадую тут про інші ділянки нашого життя і деякі праці з ділянки назовництва, говірки чи оповідань-повістей і подій політичного і культурного життя, дії УПА і тих змін, які зайшли там, бо ж це вимагає окремої розвідки.

А рівночасно насувається прохання-звернення до Комітету Бойківщини (загального) і всіх бойків, які походять з нашої Верховини від Лемківщини аж по гуцульщину, по обох збочах Карпат, що час і пора виконати цінні завваги І. Франка і це був би найкращий ювілей дарунок Великому Каміняреві.

Закінчуючи цей допис наведу знова слова М.Т.:

Будьмо разом, браття й сестри,
Серцьом і думками,
Нам дорога Бойківщина,
Все тужить за нами.

подав
Ол. Бережницький

ПОСВЯЧЕННЯ В СТУДЕНТИ

Біля головного будинку Львівського політехнічного інтитуту вишикувалися колони новаків. Тут відбувається ритуал посвячення першокурсників у студенти, — розповідає з Львова кореспондент "Радянської України" (часопис з 2 вересня).

Настає урочиста хвилина. Першокурсники дають присягу бути гідними радянськими студентами. Під звуки концерту Чайковського старшокурсник Валерій Дмитрієв запалює перед новаками „чашу знань". Ректор Г. Денисенко вручає їм символічний ключ від „храму науки" і студентський квиток. Колони крокують алеями, переходять символічний місток у „родину студентів".

Подібна церемонія відбулася і в Університеті ім. Івана Франка.

Відновлення праці Інституту Українознавства при НТШ

Дирекція Інституту Українознавства при Науковому Товаристві ім. Шевченка повідомляє, що в суботу, 23-го жовтня 1965 р. в годині 4-ій по полудні пічнуться виклади академічного року 1965-66. Навчання буде проводитися дві суботи в місяць, в годинах від 4 до 6:30 по полудні, в залі НТШ, 302-304 Вест 13 вулиця в Ню Йорку.

Склад професури такий: директор проф. д-р М. Величківський (економіка України), проф. д-р К. Кисілевський (українська мова), проф. д-р В. Лев і мгр Л. Храплива (новітня українська література), проф. д-р Ю. Шумовський (археологія України), проф. А. Москаленко (історія України), проф. Б. Загайкевич (українська література старої доби), проф. Д. Горняткевич (історія мистецтва України), проф. д-р П. Ковалів (історичний розвиток української мови).

Академічний рік 1965-66 триватиме від 23-го жовтня 1965 до 15-го травня 1966 р. Виклади є призначені для студентів останнього курсу гай скулів та для студентів американських коледжів і університетів. Зголошення приймає секретаріят І У 302-304 Вест 13 вулиця Ню Йорк, Н. Й. 10014, телефон BA 9-76-22.

Клівленд, Огайо

ІСПИТИ ЗРІЛОСТИ В ШКОЛІ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Абітурієнти Школи Українознавства в Клівленді

Наполеглива праця дає все гарні висліди в кожній ділянці життя. Таким прикладом може втішатися сьогодні Школа Українознавства Т-ва „Рідна Школа" в Клівленді. Впродовж майже п'ятнадцятьох літ існування як Школа Українознавства, а десятьох літ під опікунством Т-ва „Рідна Школа", ця школа переходила різні етапи розвитку і сьогодні вона стоїть на поважному рівені. Її значення зрозуміла частина свідомого українського громадянства і молодь. Є надія на ще більше зрозуміння ваги цієї школи.

Наявним доказом цього — цьогорічний іспит зрілости. Пораз перший в історії нашої школи приступило до іспиту зрілости 17 абітурієнтів, які своєю скількістю перевищили всі дотеперішні іспити зрілости. Цьогорічну 11-ту клясу закінчили 18 абітурієнтів з гарним успіхом, але тільки 17 з них, сміливих і певних свойого знання, приступило до іспиту зрілости, який склали з таким вислідом: 3 з визначним, 5 з дуже добрим, 6 з добрим, а 3 з достатнім, а саме: Адамович Люба (добрий), Балагутрак Марта (д. добрий), Балагутрак Христина (визначний), Горбань Анна (добрий), Городиський Зенон (добрий), Гук Юрій (д. добрий), Гергель Аня (д. добрий), Данилевич Марія (достатній), Жига Віра (достатній), Іванишин Марія (визначний), Костів Надія (добрий), Костів Ольга (достатній), Муцин Наталія (добрий), Пацин Зоряна (д. добрий), Піхурко Орися (визначний), Фединський Андрій (д. добрий), і Цішкевич Ігор (добрий).

Всі абітурієнти опанували сумлінно приписаний науковий матеріял та українську мову. Їх спосіб висловлювання думок, скора орієнтація, та влучні відповіді на предложені питання, та статочна поведінка перед Іспитовою Комісією дають запоруку, що виходять у світ многонадійні сили будучої української спільноти.

В склад Іспитової Комісії входили: Іван Бурда — предсідник Комісії з рамени Шкільної Ради УККА, директор школи — Маріян Дуб — заступник предсідника, проф. Володимир Смаль-Стоцький — опікун кляси, проф. Григорій Голембйовський і пані Ярослава Барнич.

Теперішнє вигідне приміщення Школи Українознавства Т-ва „Рідна Школа" в Клівленді, що міститься у просторих 11 клясах новітньої американської школи з запорукою щораз більшого числа учнів у школі.

Інтенсивна праця досвідчених педагогів, співпраця Управи Т-ва „Рідна Школа", та батьків, а вкінці виступи учнів в різних імпрезах дають надію ще більшого розвою школи для добра цілої української спільноти.

Нехай ці добрі приклади будуть постійним закликом: Українська Молоде — до української школи для добра поневоленої батьківщини!

Маріян Дуб

ЯК ОБСЛУГОВУЮТЬ ПОДОРОЖНІХ

Львів. Автобусна станція. На рекламі написано: „Швидко, зручно, дешево". А в дійсності як обслуговують подорожніх?

Майже ніколи не буває, щоб автобус виїхав своєчасно, — розповідає в часописі „Рабочая Газета" з 8 вересня В. Каштанів. — Наприклад, 26 серпня автобус, що ходить по лінії Львів-Київ, виїхав із запізненням на дві з половиною години!

„ГІБРИД" БАНДУРИ І... МОСКОВСЬКОЇ ГАРМОШКИ

На концерті в Чорнобаєві (Черкащина) увагу слухачів привернув надзвичайний інструмент. До дека бандури був приєднаний... міх гармошки з клявіятурою.

Від цього, — пише „Рабочая Газета" з 1 вересня, — звук гармошки став дзвінкішим, а струни бандури заграли голосніше.